

Фоміна С.В.

студентка,

Науковий керівник: Тарасов О.В.

доктор юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМА ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ЛЮДИНИ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Під правосуб'єктністю в міжнародному праві традиційно розуміють поєднання міжнародної правоздатності та дієздатності, а до кола суб'єктів, які володіють такими характеристиками, теоретики відносять держави, міжнародні міжурядові організації, міжнародні неурядові організації, вільні міста, нації та народи – якщо стосовно перелічених осіб дискусія зазвичай не виникає, то відкритим залишається питання міжнародної правосуб'єктності людини.

Актуальність даної теми полягає у тому, що в наші дні відбувається зміна розуміння деяких інститутів міжнародного права (у тому числі правосуб'єктності). Теза щодо необхідності визнання фізичної особи суб'єктом міжнародного права вперше була висловлена в науці ще на початку ХХ століття, що у поєднанні з загальною тенденцією розширення кола суб'єктів права є підставою до виникнення протилежних думок теоретиків, найбільш поширені з яких і будуть розглянуті в даній роботі.

Питання щодо визнання чи невизнання людини суб'єктом міжнародного права безпосередньо пов'язано з теоріями взаємодії міжнародного та національного права. Так, прихильники теорії примату міжнародного права над національним вважають, що міжнародна правосуб'єктність людини має бути визнана, адже норми міжнародного права (які, відповідно до даної теорії, превалюють за рівнем обов'язковості над національними нормами та тим чи іншим чином приводять останні у відповідність собі) здебільшого присвячені саме людині, охороняють її права та інтереси, забезпечують належний рівень реалізації людиною таких прав тощо, безпосередньо встановлюючи для людини права і обов'язки, за втіленням яких пильнують відповідні міжнародні органи, завдяки чому фізична особа має право звернутися до міжнародної судової інстанції у разі явного порушення своїх прав. Також,

фізичні особи є суб'єктами міжнародної кримінальної відповідальності, адже вони відповідають за вчинення міжнародних злочинів. Такі обставини дають підстави вважати людину суб'єктом міжнародного права, але правосуб'єктність індивіда прямо не сформульована у жодному міжнародному нормативно-правовому акті, та міжнародні судові установи також досі не розтлумачили дане питання [1].

Натомість, науковці, які поділяють погляди теорії примату національного права, як і прихильники класичної дуалістичної теорії, взагалі відкидають доцільність визнання людини суб'єктом міжнародного права, обумовлюючи це тим, що безумовна правосуб'єктність людини виявляється у її пріоритетній позиції в системі національного права, а якщо людина визнається суб'єктом міжнародного права, тоді міжнародні норми регулюватимуть відносини між людиною та державою, що призведе до заперечення диференціації міжнародного та національного права як такої, що, в свою чергу, може мати негативні наслідки [2, с. 85].

Відповідно до сучасної теорії координації, на питання стосовно правосуб'єктності людини не існує чіткої відповіді. Це обумовлено тим, що, з одного боку, жодна з норм міжнародного права не заперечує можливість визнання за людиною статусу суб'єкта. Проте, з іншого боку, потреба в чіткому розмежуванні між фізичною особою та іншими суб'єктами дає підстави вважати, що надання правосуб'єктності людині призведе до появи в останньої прав, яких в дійсності не існує, тобто визнання людини суб'єктом мало б суто декларативний характер та не відобразилося б жодним чином на реальному стані речей [3, с. 65].

Деякі науковці наголошують на доцільності визнання за людиною міжнародної правосуб'єктності, однак у дещо обмеженому вигляді, відмежовуючи людину від інших суб'єктів, використовуючи таку категорію як обмежена або спеціальна правосуб'єктність [1].

О.В. Тарасов, розробивши персонологічну теорію, щодо визнання особистості в якості суб'єкта міжнародного права, навів наступні аргументи: по-перше, міжнародна судова практика не раз підтверджувала Нюрнберзькі принципи, та якби міжнародне право не помічало фізичних осіб за оболонкою суверенної особи, то не було б необхідності в міжнародно-правовому захисті самої особистості глави держави, глави уряду, глави міністерств закордонних справ, дипломатичного агента та інших посадових (фізичних) осіб, що здійснюють зовнішньополітичну діяльність. Достатньо було б захисту

тільки самої суверенної особи. По-друге, не можна всіх фізичних осіб, крім державних службовців, розміщувати усередині персонативної правової форми суверенної особи, оскільки вони знаходяться на загальносистемному рівні національно-правової або міжнародно-правової системи зі своїм загальносистемним правовим статусом [4].

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що питання про міжнародну правосуб'єктність людини не набуло ні наукового, ані законодавчого визначення, залишаючись відкритим. Проте, є можливість прослідкувати загальну тенденцію до наукового визнання людини суб'єктом міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Мицик В.В. Питання про міжнародну правосуб'єктність фізичної особи. *Альманах міжнародного права*. 2010. Вип. 2. С. 25–36.
2. Cassese A. *International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2001. 558 p.
3. Brownlie I. *Principles of Public International Law*. 6 ed. Oxford : Oxford University Press, 2003. 784 p.
4. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії. Харків : Право, 2014. 512 с.

Швець О.В.

здобувач вищої освіти 2 курсу магістерського рівня,

Науковий керівник: Бойко І.С.

кандидат політичних наук, доцент,

Національний університет «Одеська морська академія»

ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО ТРИБУНАЛУ З МОРСЬКОГО ПРАВА: СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВАЗАСТОСОВЧОЇ ТА ПРАВОТВОРЧОЇ ФУНКЦІЙ

Міжнародний Трибунал з морського права (далі – МТМП, Трибунал) є ключовим інструментом врегулювання спорів, якій держави-учасниці Конвенції ООН з морського права 1982 р. (далі – Конвенція) погодилися слідувати у всіх спорах між ними щодо тлумачення або застосування цієї Конвенції. Відповідно до статті 288 Конвенції Трибунал має юрисдикцію